SERIE LESEREN

Nr. 3
(Nr. 2-1977)

Blad for tegneserie-interesserte

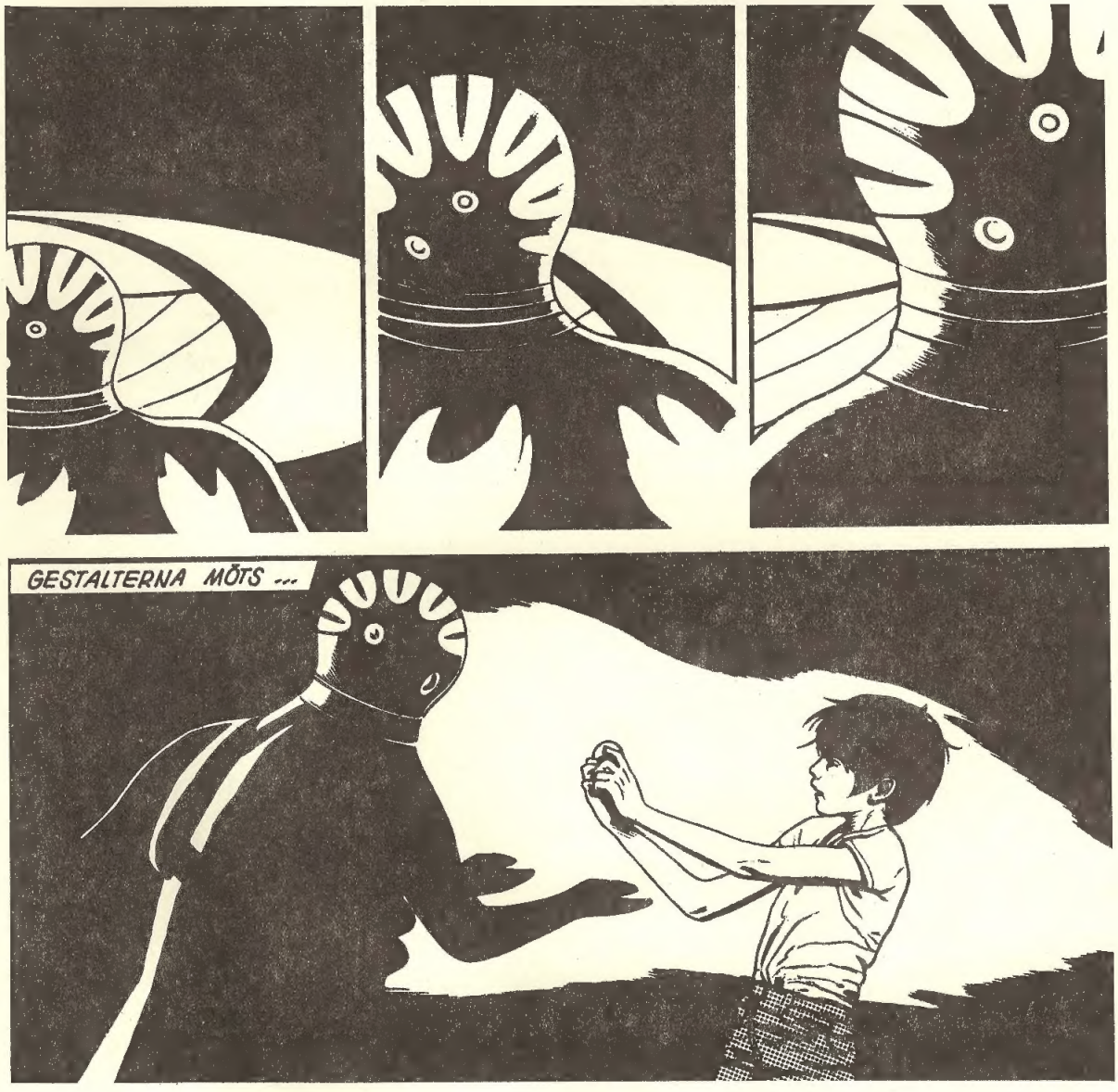

VELKOMMEN

NORSKE TEGNESERIER??

Tja, vi har jo «Stomperud» og «Min amøbe» og «Morgan Kane» og «Glåmrik» og «Dagros» og...; det fins faktisk en del norske tegneserier.

Likevel drukner de formelig i det utenlandsk-dominerte markedet. Så å si alle seriene i hefter og album er tegnet i utlandet — det store flertall også utenfor Skandinavia.

Situasjonen er den samme i våre naboland. Fordi de skandinaviske markedene er så små, er det billigere for utgiverne å kjøpe utenlandske serier enn å lønne innenlandske tegnere som ville trenge tid til å perfeksjonere seg og bli populære hos leserne. Avisene kan lettere ta inn norske serier, men også de griper helst til utenlandske produkter som de kan være sikre på vil slå an. — Og hva gjør myndighetene for å støtte produksjonen av innenlandske tegneserier?

Dette er noen av de tingene Freddy Milton tar opp i en artikkel i dette nummeret av Serieleseren. Milton er en dansk serietegner som har erfaring fra arbeid både i sitt hjemland og i Sverige. Hans konklusjon er at myndighetene må støtte en skandinavisk serieproduksjon.

Kanskje løsningen ville være et fellesskandinavisk serieblad med innenlandske tegneserier? Da ville man ha et relativt stort marked å gå ut på, og man ville kunne nyte godt av velvilje (?) fra myndighetene i tre land.

Serieleseren skal jo først og fremst skrive *om* tegneserier, men vi kan av og til trykke serier som leserne sender oss. Serien nedenfor kan være en passende begynnelse, siden den handler om nettopp det å lage norske tegneserier. Den er sendt inn av en leser som kaller seg A.S., Brandbu.

La det også være en påminnelse om å skrive til oss: brevkassa er moden for utvidelse! *Med comic hilsen Sam*

PS: Forsiden denne gang er et utsnitt fra den svenske serien «Mystiska 2:an», som vi har litt stoff om i dette nummeret.

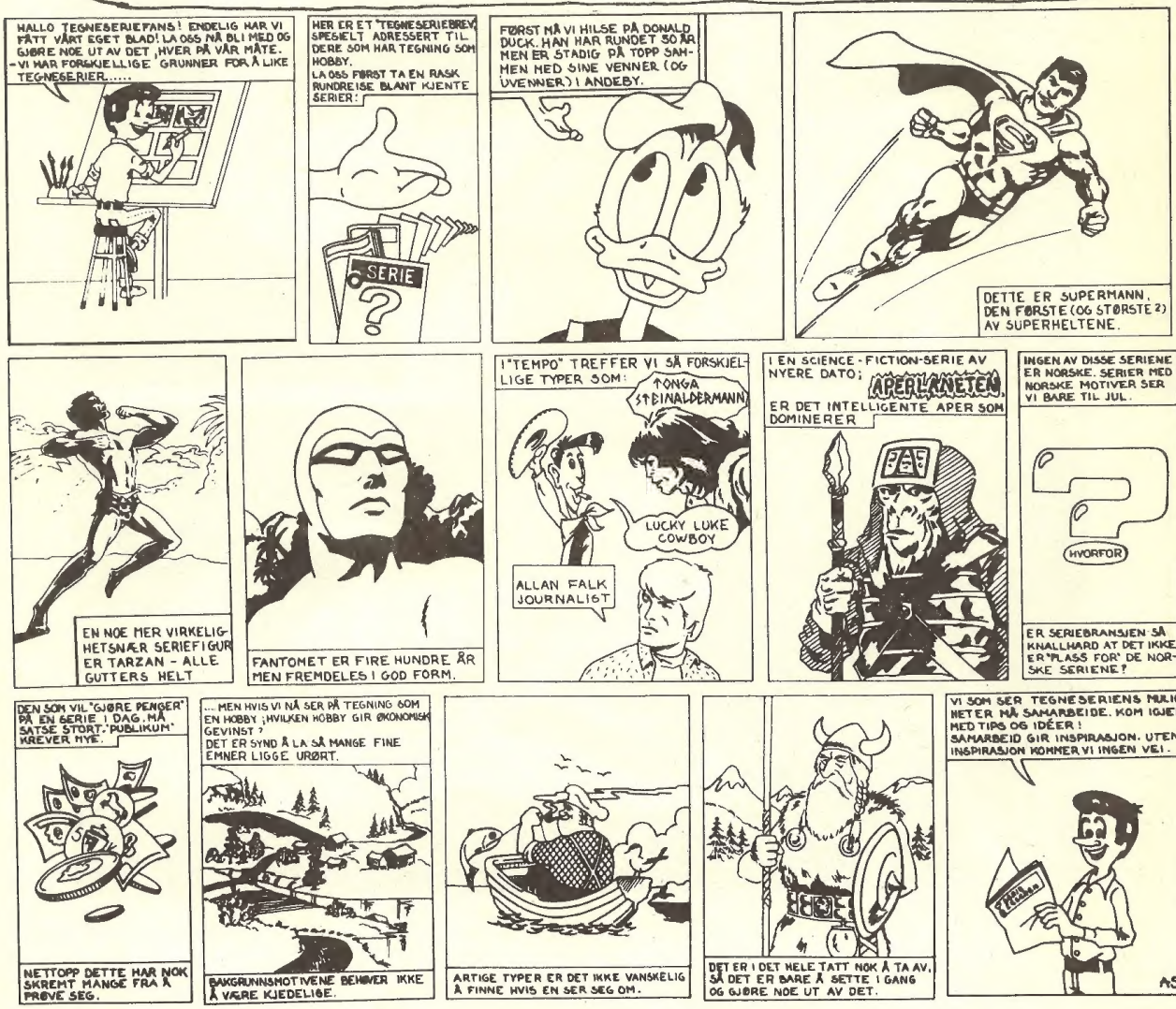

«Mystiska 2:an»

- samfunnskritikk og science fiction

Spøkelser hører naturlig med i "Mystiska 2:an"

Tittelen «Mystiska tvåan» gir neppe norske lesere den store aha-opplevelsen. Men enkelte vil kanskje huske «Stefan og Sacho», som gikk i Aftenposten for noen år siden. De to Stockholmsguttene Sacho og Stefan er nettopp den «mystiske duo».

«Mystiska tvåan» er bemerkelsesverdig av flere grunner. Den er noe så sjeldent som en skandinavisk kvalitetsserie — tegnet av svensken Rolf Gohs. Den er en spenningsserie med barn i hovedrollene, men har appell også til voksne. Den foregår — i motsetning til de fleste serier — hverken i et fantastisk, eksotisk eller luksuriøst miljø; tvert om har Gohs en forkjærlighet for saneringsområder og gamle bakgårder. Handlingen utspiller seg for det meste i Stockholm, og miljøet blir gjengitt med fotografisk nøyaktighet (noe som skyldes at Gohs ofte tegner etter fotografier). Serien har en viss radikal, samfunnskritisk tendens, uten at den på noen måte blir dogmatisk eller moraliserende. Innholdsmessig er den dels en detektivserie, dels psykologisk, og dels tar den opp science fiction-emner og overnaturlige fenomener.

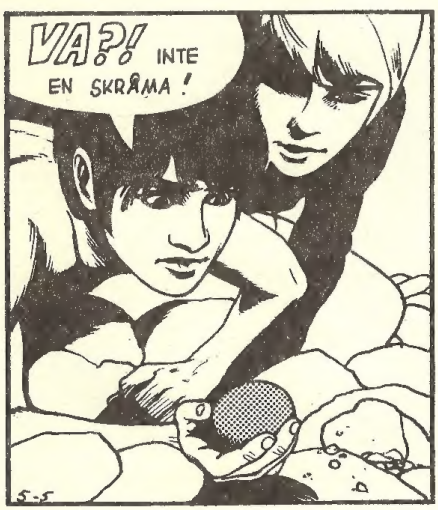

Stefan og Sacho — to eventyrlystne Stockholmsgutter.

«Mystiska 2:an» kom første gang i 1970, i en rekke på sju hefter fram til 1972. I 1973 kom en ny rekke på tre hefter, som også het «Mystiska 2:an», men som dessuten inneholdt andre serier. Siden 1974 er det kommet ytterligere to utgaver av serien, nå i stort albumformat. Dessuten har «Mystiska 2:an» gått i aviser og i det svenske «Fantomet».

Hovedpersonen er sigøynergutten Sacho. Gohs har klart å frigjøre seg fra alle de merkverdige forestillinger som er ute og går når det gjelder sigøynerne. Sachos familie er en alminnelig svensk familie, og han selv er en vanlig gutt, bare med en usedvanlig evne til å rote seg selv og Stefan bort i mystiske og kriminalistiske tildragelser. Dessuten er han utstyrt med en fantasi som er formidabel selv for en 12—13-åring.

Sacho er følsom; han kan falle i staver over en drept måke, og han blir liggende og gruble om natten etter å ha vært vitne til et selvmordsforsøk. Han tiltrekkes av spenningen på nattlige kirkegårder, og han er i stand til å se spøkelser (*virkelige* spøkelser! — ikke innbilte). Han er også den av de to som kommer i kontakt med vesener fra verdensrommet.

Sammenlignet med Sacho virker Stefan tørr og jordnær. Han kan ofte stille seg uforstående til Sachos følsomhet, noe som av og til kan føre til konflikter — som når Stefan ikke ser de førnevnte spøkelsene! I album nr. 2, «Glaspyramiderna», får riktignok også Stefan telepatiske evner, men bare som følge av en tilfeldighet og etter at Sacho først har fått evnen til tankeoverføring. Kanskje er det også typisk at telepatien setter Stefan i kontakt med en pike i det vestlig prosaiske Canada, mens Sacho finner *sin* venninne i et av mystikkens hjemland — India.

De øvrige personene veksler fra hefte til hefte, men i valget av bipersoner avslører Gohs ofte sitt sosiale engasjement. Vi møter blant andre en japansk fredsforsker, en gammel, fattig eksilrusser og en eksilafrikaner som søker hevn for at landsbyen hans er blitt ødelagt av de hvite. Vi treffer en lokomotivfører som har psykiske problemer etter at han (uforskyldt) har kjørt ned et menneske — videre en sympatisk skildret uteligger, en eksentrisk dukkehandler og en sosialarbeider (— en yrkesgruppe som er meget sjelden i tegneserier).

Seriens «skurker» er ikke alltid egentlige skurker; Gohs avviker fra de fleste tegneserieforfattere ved å forklare hvorfor forbryterne blir forbrytere. En av dem blir bankraner fordi han er arbeidsløs og ikke vil gå på sosialen. En annen er kirketjener og prøver å stjele alterkalken for å få litt å skjøte på lønnen med. I denne serien ligger det atskillig sosial kritikk som ikke bør smake godt, sett fra kirkens synsvinkel: En enkelt kirkelig bruksgjenstand er verdt nok til å gjøre livet relativt sorgløst for en av kirkens egne dårlig betalte ansatte!

De virkelige skurkene hos Gohs er de mektige i samfunnet. De representeres f.eks. av et legemiddelfirma som skor seg på et farlig preparat, av en stormakt som med voldelige midler prøver å stoppe forskning som avslører landets krigsforbrytelser, av en forhenværende leie-

soldatfører som nå lever i luksus hjemme i Sverige.

Men i tillegg til dette høyst realistiske persongalleriet kommer så gjenferd og vesener fra det ytre rom, figurer som bryter helt med Gohs' ellers realistiske stil, men som pussig nok passer inn i serien likevel.

De to store albumene med «Mystiska 2:an» viser klart to forskjellige sider ved Rolf Gohs. Først kom «Dockan som inte kunde sova», som er klart samfunnskritisk; det setter søkelyset på profittinteressene innen legemiddelindustrien. Da det blir oppdaget at et populært beroligende medikament har skadelige — for ikke å si farlige — bivirkninger, nekter produsentenes ledelse å trekke det ut av markedet, og de anvender rent forbryterske metoder for å hindre nyheten i å nå ut. Gohs forteller historien på en svært dramatisk måte, men uten at man får inntrykk av urealistiske overdrivelser.

Helt annerledes er det andre albumet, «Glaspyramiderna». Her er det den spekulative Rolf Gohs vi møter. Ukjente krefter fra det ytre rom deler ut noen små magiske pyramider til tolv utvalgte barn spredt over hele verden. I første omgang setter pyramidene barna i stand til å ha telepatisk kontakt med hverandre; senere får de overnaturlige fysiske evner. Til slutt mister pyramidene plutselig kraften; det hele har bare vært et eksperiment fra romvesenenes side. Leseren sitter igjen fascinert, men full av spørsmål.

Også tegnemessig er det forskjell på de to albumene. «Dockan som inte kunde sova» ser ut som en «normal» tegneserie, med (stort sett) tre striper på hver side og vanlige firkantede tegninger. I «Glaspyramiderna» eksperimenterer imidlertid Gohs med layouten. Hver side utgjør en helhet, og de enkelte bildene griper inn i hverandre. Jeg har en følelse av at det ikke er tilfeldig at det albumet som handler om et mystisk tema, også er det som har den mest utradisjonelle formen.

Mitt inntrykk av Rolf Gohs er en forsiktig sosialist, opptatt av konkrete, jordnære problemer, men samtidig med en høyst usosialistisk dragning mot det mystiske, oversanselige. Personlig har jeg sympati for denne dobbeltheten hos ham — iallfall så lenge han ikke altfor ofte tar flukten ut i verdensrommet.

Jon Gisle

Gohs' filmbakgrunn viser seg i hans sans for oppfinnsomme billedutsnitt.

Leiesoldatfører i Rolf Gohs' strek.

Slik kan også en tegneserieside se ut.

Rolf Gohs

ROLF GOHS ble født i 1933 i Estland, og opplevde krigen i Polen. Senere levde familien som flyktninger i Tyskland og Østerrike, inntil de i 1947 kom til Sverige.

Gohs begynte å arbeide som tegner alt da han var 16 år gammel, og som serietegner som 18-åring. Hans første serie var «Kilroy», som han overtok da Tony Chan døde i 1951. Utover i 50-åra laget han flere nye science fiction- og mysterieserier.

Fra slutten av 50-tallet og et tiår framover arbeidet Gohs mest med foto og film. Han laget blant annet en kortfilm om krigsserier, «Pang, du er død». Hans arbeid med film og foto har tydelig hatt virkning på tegnestilen i «Mystiska 2:an», få serietegnere har en slik sans for dybden i bildene og originale «kameravinkler».

I 60-åra var Gohs med på å lage humorserien «Pelle Svanslös». Siden 1970 har han konsentret seg om «Mystiska 2:an», som blant annet er blitt belønnet med Svenska Serieakademins pris, Adamson-statuetten.

Kalle Klodrik

- donaldisme, men ikke Disney

For halvannet år siden kom den danske tegneren Freddy Milton til forlaget Gutenberghus, som utgir de skandinaviske Donald-utgavene. Han tilbød dem en Donald-serie han hadde laget, «Det store nys», en riktig lang sak i beste gammel-donaldistiske stil. Gutenberghus sa nei, visstnok først og fremst fordi Ole, Dole og Doffens brevdue drakk seg full et sted i serien. Slikt kunne man jo ikke by skandinaviske barn!

Et av de syndefulle bilder.

De fleste tegnere ville vel nå ha gitt opp å få serien publisert. Ikke så med Freddy Milton. Han tegnet den om igjen med nye figurer; Donald og guttene ble til gjess, og den ene av nevøene skiftet samtidig kjønn og ble niese. Hovedpersonen skiftet navn til Kalle Klodrik, og heftet ble utgitt av et annet stort dansk forlag, Interpresse, til jul.

Bladet er tilegnet «verdens største serietegner, Carl Barks», og faktum er at «Det store nys» ligner mer på den gamle Donald-mesteren Barks' produkter enn det meste av det som i dag publiseres i Walt Disneys navn. Serien foregår på en øde øy, der den eneste føde som fins er poteter man blir gammel av, og den eneste drikke er vannet fra en ungdomskilde. Skal man overleve på øya, er forutsetningen at det er et visst forhold mellom potetforbruket og vannforbruket, slik at de balanserer hverandre. Så kommer en forkjølet drake og reder til sitt sykeleie på den eneste sti som går mellom ungdomskilden og potetåkeren, og så er krisa ute og går!

Milton har også Barks' sans for detaljer. Blant annet lar han Kalle Klodrik være museumsvakt og sende Kleopatras pyjamas til vaskeriet...

Rolf Gohs går ikke av veien for å skildre fattigdom.

Freddy Milton laget først «Det store nys» med Donald Duck, men Gutenberghus ville ikke kjøpe serien for å utgi den. Redaksjonen gav likevel Milton tillatelse til å utgi serien med andre figurer.

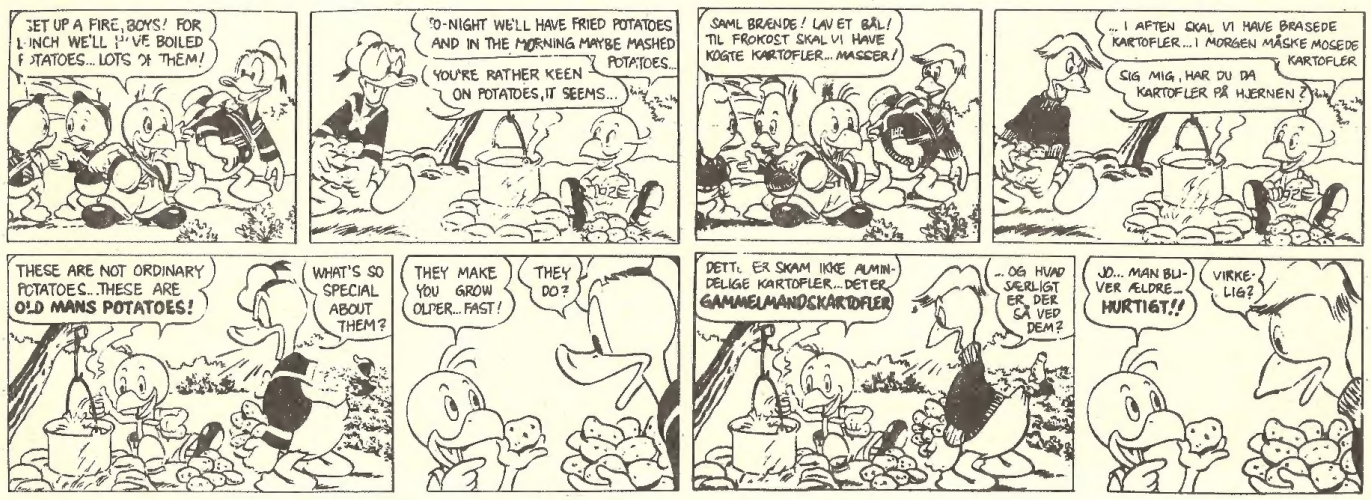

Skandinaviske tegneserier — eller utenlandske?

En venn av meg, som mange ganger har forsvart tegneseriene mot kritikk, skulle en gang holde foredrag i en forsamling av bibliotekarer. Etter foredraget var det debatt, og da kom man inn på serien «Tintin», som var kjent på en del biblioteker. I serien opptrer en distré professor — Tournesol — og en av bibliotekarene beklaget seg over de gags som stadig forekommer i forbindelse med professorens tunghørthet. Hennes kommentar var: «Slikt er da ikke det spor morsomt. Man skal ikke gjøre narr av de handikappede!» — At Tournesol opptrer som helt i serien, hadde hun slett ikke oppfattet!

Episoden illustrerer på en glimrende måte at det noen synes er morsomt, kan bli oppfattet som en smakløs spøk av andre. Den omtalte bibliotekaren tilhørte øyensynlig ikke Tintin-seriens «målgruppe». Det er viktig å ha klart for seg at skal tegneseriene fungere, må det herske en overenskomst mellom de som lager dem og de som leser dem; dette gjelder jo for alle medier. Mye av den frukteløse debatten om seriene bunner utvilsomt i at folk som ikke forstår serienes *vesen*, har prøvd å analysere dem ut fra premisser som seriene selv aldri har ment å leve opp til.

Professor Tournesol, komisk og tunghørt...

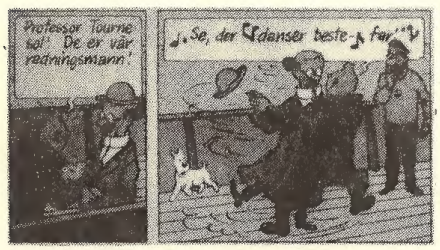

...men en av heltene i Tintin-serien.

Her skal jeg komme inn på andre forhold som man bør legge seg på sinne når man gir seg i kast med å vurdere serier. Det dreier seg om vilkårene for serieproduksjonen; her avviker de noe fra andre massemedier.

I de fleste «seriøse» uttrykksformer (som musikk, film, litteratur) har man grovt sett to lag av medieprodukter. På den ene siden har vi dem som beskjeftiger seg med subtile, følelsesmessige problemer. De lages i liten mengde for et begrenset publikum, men kritikerne kaster seg over dem. På den andre siden har vi en mer industripreget bruk av mediene, som da selges i store mengder. Denne delen av produksjonen har ikke noen høy stjerne hos kritikerne, for den beskjeftiger seg med forenklinger, karikaturer og symboler.

Noen massemedier blir prioritert av Staten. I skolen blir barna undervist i hvordan de skal få noe ut av den eksklusive delen av mediene (litteratur, musikk). Disse får også kulturstøtte fra det offentlige.

Først ganske sent er «kulturopinionen» blitt oppmerksom på tegneseriene, og man er visst stadig i tvil om hva man skal mene om dem. At man er kommet så langt at man mener at tegneseriene er verd oppmerksomhet, skyldes nok at de har vist seg å ha en appell — også til unge lesere — som man har oppgitt å undertrykke. (I motsetning til i 50-åra, da man virkelig forsøkte å undertrykke seriene.)

Det er med god grunn at «finkulturen» betrakter tegneseriene med skepsis. Tegneseriene er i den ulykkelige situasjon at produksjonen av serier ikke foregår over det brede spekter som film, litteratur og musikk kan skryte av (den finkulturelle delen). Nei, serietegnerne har utelukkende vært henvist til bred masseproduksjon — og den gir som nevnt sjelden prestisje.

Likevel fins det lykkelige unntak. Som vi i filmen har en John Ford og en Hitchcock, med et talent som spenner over hele det brede uttrykksmessige spektrum, har også tegneseriene sine «store navn» som til tross for kommersialismen har laget ting som har vakt oppmerksomhet også blant seriøse kritikere. Jeg skal ikke her komme inn på disse seriekunstnerne — noen av dem vil sikkert etter hvert bli omtalt i Serieleseren. I stedet vil jeg se litt på tegneseriemarkedet, siden produksjonen av serier er så avhengig av markedsvilkårene.

I Skandinavia er markedet ganske begrenset. Språkområdene er for små til å kunne bære en nasjonal serieproduksjon av nevneverdig omfang. Det ville ikke bety all verden om man fikk innarbeidet den vanen at man var villig til å betale en høy pris for en nasjonal serie; det er man jo når det gjelder innenlandske bøker. Men når det gjelder serier, er holdningen annerledes. Massekulturen skal være billig, og selv med billige serier er det vanskelig å få budsjettet til å balansere for en skandinavisk — eller norsk — serieutgivelse.

Derfor er det ikke noe rart at serieforlagene i stedet for å lage en dyr norsk serie heller kjøper en billig utenlandsk. I det lange løp får man så den innstillingen at serier er noe som tegnes i utlandet og foregår langt fra Norge. Man finner ikke noen ting i seriene som man kan kjenne igjen fra sitt eget miljø. Den identifikasjon man kan håpe på å oppleve, blir av en svært allmenn art, som spiller på forhold alle mennesker kan ha felles uansett hvor i verden de bor (Disney-seriene, f.eks.).

Man ville risikere mer kritikk og protester hvis man gikk bort fra allmenngyldigheten og nærmet seg et konkret miljø. Men seriene ville bli mer interessante. (Jeg kan ikke la være å tenke på om man i Stavanger kjenner Odd Haugen, som i Jan Lööfs svenske serie «Ville» oppfinner en (nesten) genial selvmordsmaskin, som den stakkars svensken så blir offer for...)

Det er to hovedgrupper av serieskapere. Vi har den meget personlige typen, som vil lage serier i en original stil. Han er helt avhengig av at han kan prestere noe som er så enestående at det av den grunn kan appellere til et nasjonalt publikum og dermed få et fortrinn framfor de utenlandske seriene.

Så har vi den andre typen serieskapere, som blir påvirket av tradisjonen og kanskje endog har et ideal som de vil underkaste seg. Disse serietegnerne kan lettere få noe å gjøre der det fins en serieindustri, for de som produserer disse seriene, er bare interessert i talenter som kan føre tradisjonen videre. De vil ikke ha noe «nyskapning». Her er det snakk om et kompromiss mellom idealer og praktiske muligheter, for massekulturen passer alltid på å innta et mellomstandpunkt i alle spørsmål. Dermed kan produktene bli akseptert av det brede publikum. Men serier som blir masseprodusert i lang tid, ender lett i bruken av triste klisjéer. (Forresten er klisjéene en del av massekulturens egenart, så det er bare *måten* klisjéene blir brukt på, som bestemmer kvaliteten i hvert enkelt tilfelle.)

«Felix» er en svensk kvalitetsserie. Her er hovedpersonen på besøk hos Fantomet.

Asterix er den mest populære av de franske tegneseriene.

Det er stor forskjell på serieproduksjonen forskjellige steder i verden. Det er en følge av serienes tilblivelsesvilkår i de ulike land. Særlig er en sammeligning mellom USA og Europa interessant:

Den amerikanske serietradisjonen har utviklet en ganske spesiell serieblad-stil (comic books), som er så innarbeidet at hvis det for en gangs skyld oppstår et nytt forlag, blir det nødt til å lage serier etter samme mønster. (Dette var tilfellet med det kortlivede Atlas for to år siden.) De amerikanske seriene blir framstilt etter meget faste normer. Fornyelse er nesten umulig. Tegnerne går fort trette fordi det gir så liten personlig tilfredsstillelse å tegne disse konforme seriene, som henvender seg til gutter i alderen 8—12 år. Det forekommer unntagelser som hever seg over de andre (Richard Corben, Walt Kelly, Will Eisner, Berni Wrightson m.fl.), men sammenlignet med det store marked er de forbausende få.

I Europa er monopoliseringen noe mindre, selv om utviklingen går i samme retning. Forskjellen skyldes at markedene er mindre; man har forskjellige språkgrupper og kultursyn. I Sør-Europa har kirken hatt en viss innflytelse som først i det aller siste har avtatt. Sentra for serieproduksjonen i Europa er Spania, Frankrike og Nederland/Belgia.

De spanske seriene er dramatiske og frustrerte. Det er derfor ikke rart at nettopp de har kunnet sprenge grensen til det amerikanske markedet, der frustrasjoner vinner gjenklang. (Warrens skrekkserier tegnes for en stor del i Spania.)

Frankrike har alltid vært et sentrum for fornyelser i malerkunsten. Kanskje er publikums interesse for billedspråk større her enn i andre land. I alle fall er det i Frankrike vi finner den største variasjon innenfor seriene — dette gjelder særlig selve tegnestilen. Ofte er franske serier så «billedorientert» at bildene stjeler det meste av oppmerksomheten. Det kan kanskje skuffe lesere som helst vil ha en tradisjonell, logisk, godt disponert intrige i seriene.

Det er også i Frankrike at man har utviklet serienes muligheter når det gjelder karikatur i episk sammenheng; men det er i Belgia og Nederland at dette er blitt perfeksjonert.

I Europa fins det et stort antall ganske forskjellige slags serier innenfor et relativt lite marked. Miljøet er mer gunstig for nye serier enn i USA, hvor man alltid må ta hensyn til at seriene skal kunne selges til et bredt sammensatt publikum; dette setter naturligvis snevre grenser for de amerikanske seriene både når det gjelder tegnestil og innhold.

Industripreget er heller ikke så klart i Europa som i USA. I USA skifter tegnerne ofte; de må derfor holde seg innenfor den tradisjonelle stil. I Europa er det derimot samme tegner som skaper og følger serien i en lengre periode, og han kan derfor utvikle en personlig stil.

Markedsføringen av seriene henger sammen med hvordan de blir til. I Frankrike og Belgia går seriene som føljetonger i tre—fire store ukeblader. Tegnerne blir godt betalt og kan derfor arbeide mye med hver enkelt side, noe både redaktører og publikum forlanger. Trykketeknikken er god.

Hvordan er det så i Skandinavia — og spesielt i Norge? Er det for sent å utvikle et tegneseriemiljø? Vi trenger et nasjonalt seriemagasin der norske tegnere og serieforfattere kan prøve seg. Slike magasiner har man i utlandet; vi har det ikke.

Det er veldig vanskelig å komme i gang med et slikt blad, for leserne vil helt fra starten av sammenligne det med de utenlandske seriene. De vil forlange den samme rutine og tekniske ferdighet som de utenlandske tegnerne har perfeksjonert gjennom 20—30 år. Man kan ende i en ond sirkel: Leserne krever en profesjonell teknikk av serieskaperne; ellers kjøper de ikke bladet — og serieskaperne kan bare tilegne seg denne teknikken gjennom å tegne for bladet gjennom en lengre periode. Men hvis bladet ikke blir en suksess med en gang, stopper utgiverne det før det rekker å bli etablert.

Her burde myndighetene komme med et initiativ og støtte utgivelsen av et norsk tegneserieblad. De burde føle et ansvar for at barn også blir tilbudt (serie)lesestoff som ikke er utenlandsk — for utenlandske serier gjengir naturligvis utenlandske kultursyn. Vi kan håpe på at myndighetene etter hvert får øynene opp for seriene. Barnebøkene har oppnådd kulturell prestisje og oppmerksomhet; nå burde det vel da være serienes tur?

Men hvorfor skandinaviske/norske serier?

Jeg pleier ofte å sammenligne med for eksempel litteratur og musikk. Det hadde sikkert vært mindre interesse for litteraturen hvis bokhandlerne bare solgte oversatte bøker, eller hvis man bare fikk låne utenlandske bøker på bibliotekene. Og hvordan skulle det se ut for musikken hvis det ikke fantes norske plater, norske musikere, vokalister og komponister?

Akkurat slik står det til med seriene i dag, og det er en situasjon som er vanskelig å forandre.

En mulighet er imidlertid å skape en opinion *for* norske tegneserier, *mot* den altfor store utenlandske dominansen. Så ville Serieleseren *virkelig* få noe å skrive om. Som en begynnelse håper jeg at denne artikkelen kan føre til en debatt i bladet.

Freddy Milton

NYTT FRA DET STORE UTLAND

Den første internasjonale donaldist-kongress ble avholdt i Hamburg den 16. april. De tyske donaldistene har virkelig fått vind i seilene og utgir bl.a. bladet «Hamburger Donaldist». Dette er kanskje det donaldistblad som best har klart å bevare *humoren* i donaldismen, slik den opprinnelig ble utformet av en fremtredende donaldist hvis navn jeg av beskjedenhet skal unnlate å nevne... Tyskerne har også stiftet en forening med det fanfarelignende navn Deutsche Organisation Nichtkommerzieller Anhänger des Lauteren Donaldismus, forkortet D. O. N. A. L. D.

Den fjerde skandinaviske tegneseriefestival blir avholdt i København den 14.—16. oktober i år. Denne gangen vil festivalen bli støttet av flere tegneserieforlag, noe man har savnet tidligere.

I København arrangeres det dessuten en tegneserieutstilling i tiden 31/10—13/11 1977. Det er selvfølgelig vel og bra, men hvorfor i all verden kan man ikke legge festivalen og utstillingen til samme tid, slik at tilreisende fra f.eks. Norge kan få med seg begge deler uten å måtte kjøpe klippekort på danskebåten?

«Hittil er det verken blitt ekteskap eller sønn av det,» skrev vi i forrige nummer om forholdet mellom Fantomet og Sala. Dette er ikke lenger helt riktig. Meget pålitelige meldinger fra USA vil ha det til at de to kommer til å gifte seg allerede i løpet av sommeren. Dette blir den største sosietetsbegivenhet i tegneserienes historie siden 1933, da Dagobert trosset sin familie og ektet Blondie. Vi venter nå spent på om Donald og Dolly følger etter... *J. G.*

¿ Prøvelsen ?

1. Hvilket blad sikter vi til når vi nevner navnet Don Martin?

2. Hva heter Lynvingens trofaste medhjelper?

3. I bladet Buster kan du lese om Ben Bolt. Hvilken idrett utøver han?

4. Hva er Walter Disneys mellomnavn, og hvor er han født?

5. Hvem skapte Lyn Gordon?

6. Hvilket yrke har Kerry Drake?

7. Hva heter Ernie Bushmillers «Nancy» på norsk?

8. Hva heter Tomahawks følgesvenn?

Svarene finner du på side 11.

HUMOR i tegneserier

Del II

Der Donald Duck er besteborgerlig, er Andy og Florrie Capp etter evne fattigfornemme og småborgerlige. De klamrer seg i det lengste til «den lavere middelklasse» i et småborgerlig engelsk bymiljø og har så vidt klart det hittil, riktignok med utstrakt sosialstøtte.

Etter en noe tvilsomt dokumentert kampinnsats vendte menig Andrew Capp hjem fra krigen i 1945, plukket opp trådene i hjembyen og avslo sin første jobb. En dag snublet Florrie over ham utenfor en pub. Hun hadde fast jobb og litt penger, og Andy var villig til å la seg forsørge. Selve bryllupsseremonien var han for full til å huske noe særlig av. Og etterpå? Florrie påstår at det var *hun* som måtte bære *ham* over dørterskelen, men Andy protesterer — det var drosjesjåføren. — Dermed er mønsteret etablert for deres ekteskapelige framtid. Det hender at Flo går lei av å forsørge dem begge og foreslår Andy å finne en jobb — og han klarer alltid å finne *enda* en ekstrajobb, til henne.

Andy utvikler med årene et hissig temperament, men Flo utvikler både evner og krefter til å ta igjen med samme mynt — og i nyere tid er det oftest hun som seirer, både i slagsmålene og i verbalduellene. — Noe annet som Andy utvikler er sin alkoholisme. En får kanskje være så barmhjertig å tro at denne skyldes hans mulige krigsinnsats — alle kriger fostrer utallige alkoholister, ikke minst blant «seierherrene». Men som nevnt var graden og arten av menig Capps innsats nokså tvilsom, selv om han et sted refererer til seg selv ved Dunkirk (Dunkerque). Det er vel mest nærliggende å tro at Andy rett og slett har naturlig *begavelse* for drikkfeldighet.

Naturlig begavelse har han i hvert fall som pøbel og koneplager. Andy lever i høy grad opp til våre negative forventninger om ham. Han er alltid minst like så ille som vi i vårt indre mistenker ham for å være. Når han henimot midnatt kastes ut av pub'en har det alltid de beste grunner. Florrie opprettholder stadig en del av sine illusjoner om ham, enda hun av bitter erfaring burde vite bedre. For eksempel bør hun ikke drive

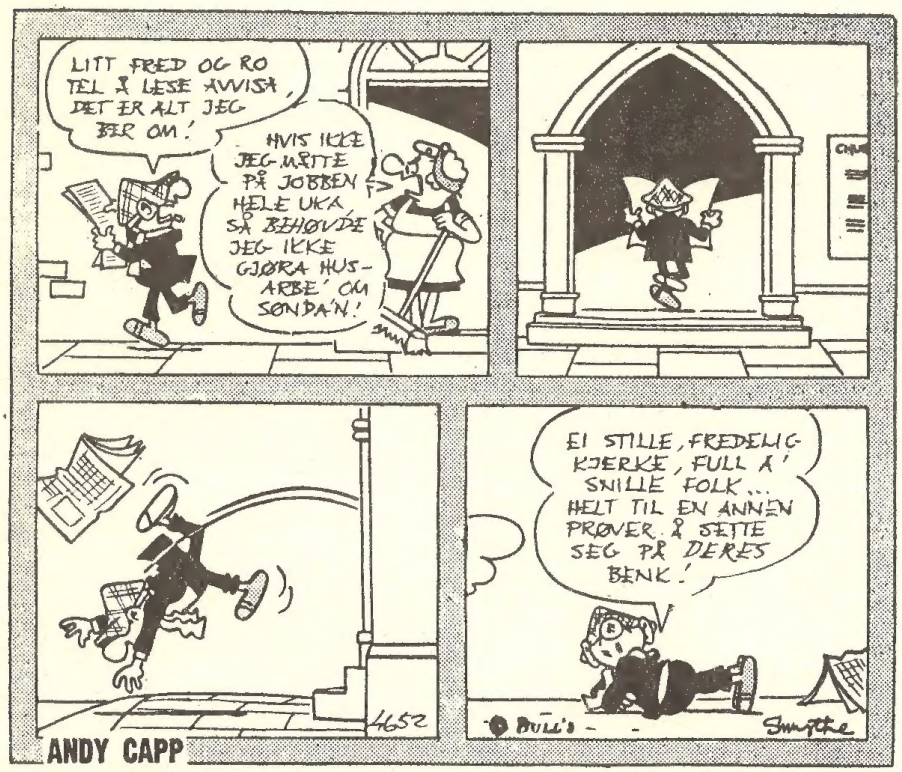

Andy på en søndag.

for intenst med husarbeid når Andy sover, eller utfyller tippekupongen, eller leser avisen. Det *hender* imidlertid at Andy tar sjølkritikk og tar til utomhus mens Flo sjauer hjemme — men hvor kan man få lese avisen i fred og ro på en søndags formiddag?

Paret Capp — i *Reg Smythes* treffsikre tekst og strek — lever i en slags normaltilstand av ekteskapelig krig. Og allikevel — for å si det med Odd Eidem i en lignende sammenheng — mellom disse to flyr kjærligheten som en gnist! For hvordan kunne de ellers holde ut med hverandre? Denne kjærlighet er i sannhet andycappismens største gåte.

I krig og fred er alt tillatt — eller var det i kjærlighet? I hvert fall er det meste tillatt i *Charles M. Schulz'* geniale tegneserie *Knøttene* — eller *Peanuts* på amerikansk — og dette med krig og fred skal vi komme tilbake til!

Serien er nesten bare befolket med knøtt — dvs. barn, en hund, noen fugler osv. Større vesener, som voksne, digre nabokatter, olsokgubben (The great pumpkin) osv. ser vi ikke — kanskje fordi vi får mistanke om at enkelte av disse er fantasifigurer i knøttenes hjerner. Skjønt: ikke de voksne — deres offstage-replikker til barna er *for* virkelighetstro og idiotiske. Forholdet mellom ungene er avvekslende idyllisk og krigersk, som alltid mellom smånurk. Frontlinjer markerer seg, både harde og myke. — Noen biografier:

Baltus — som heter Charlie Brown hjemme i USA — er et erklært selvportrett av sin skaper Charlie Schulz som barn. Han er en evig taper, med sine evig uoppfylte drømmer: Han vil bli verdens beste baseballspiller, samtidig som han i årrekker har vært lederen for verdens dårligste baseball-lag, miniklasse — de andre på laget er nesten like dårlige spillere som ham selv. Baltus drømmer også om at han en dag skal a) få en drake til å holde seg svevende i luften, b) få mot til å snakke til den lille rødhårede piken i skolegården og c) få en venn. På det siste punktet er han faktisk ikke så ille hjulpen som han vanligvis tror. Men når det gjelder draker og den lille rødhårede og ca. 100 andre ting i tilværelsen mislykkes han igjen og

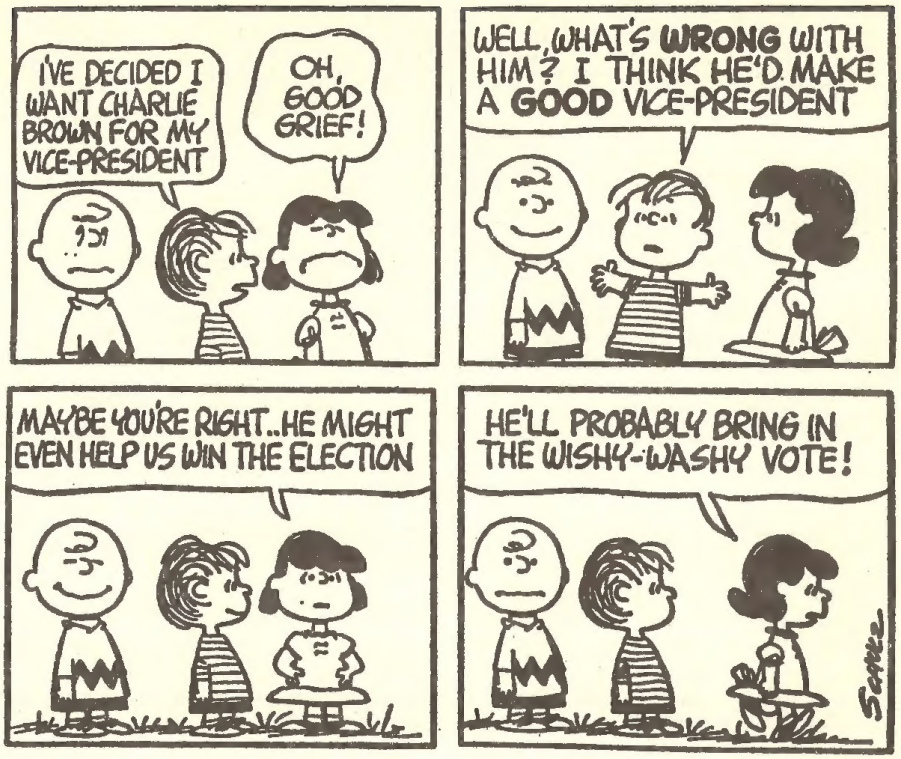

igjen. Han er tegneseriens mest desillusjonerte person, og det rare er at han aldri er blitt kynisk, som Sofie — tvert imot er Baltus rede til når som helst å gjenoppta sine illusjoner og sine håp.

Sofie — eller Lucy opprinnelig — er Baltus' jevnaldrende omgangsfelle. Hun er innbegrepet av et egoistisk, herskesykt og dominerende hespetre, og vil sjelden sine medmennesker, eller medbarn, noe godt — i så fall har hun underfundige motiver for det. Får hun det ikke som hun vil, blir hun så pottesur at det er fare for omgivelsenes sikkerhet. Hun har ett ømt punkt: Schrøder som spiller Beethoven på lekepiano. Han er den eneste som hun ikke kan dominere, og når hun ønsker å gifte seg med ham(!) er det muligens for å hevne seg på mannekjønnet generelt. — Sofies største drøm er å bli landets første dame. I ventetiden driver hun bl.a. en psykiatrisk kvaksalvervirksomhet som synes å ha til hovedhensikt å gjøre den deprimerte og mislykkede Baltus enda mer deprimert og mislykket. Som medlem av Baltus' baseball-lag forsømmer hun ingen chanse til å breie seg med sine primadonnanykker og med sin generelle kultenhet. Hun er den selvfølgelige formann i «sur»-klubben, en forening av venninner som møtes for å være sure og gretne sammen. Og hun ser det som en vesentlig pedagogisk oppgave å forkvakle lillebror Espens sinn ved å kolorere virkeligheten med forvrengte, ja, rett ut sagt oppdiktede, fakta.

Espen — eller Linus — bærer da også et visst preg av livsfjernhet i sin omgang med realitetene. Men med Espen opptrer dét ytterst interessante fenomen at realiteten nå og da må vike plassen for Espens oppfatning av dem! Slike overnaturlige fenomen bidrar selvsagt til å forsure tilværelsen for sarte og nærtagende storesøstre. Allerede som baby røpet Espen usedvanlige evner: Når den eldre Baltus ville lære ham noe, viste eleven seg straks å være læreren langt overlegen i kunsten, hvilket bidro til å utvikle Baltus' mindreverdighetskomplekser allerede på dette tidlige stadium. Nokså kort etter fødselen behersket Espen kunsten å bygge — i løpet av sekunder — enorme kort-tårn, sandslott og snøfestninger. Og han var ikke gamle

«How To Read War And Peace Without Really Trying.»

Forsuret storesøster.

karen da han plutselig kunne kunsten å få *regnet* til å stoppe — dessverre glemte han den igjen. — Espen er en splittet dobbeltnatur — han er både genial og dum. På den ene siden utvikler han en uhørt begavelse for vitenskapelig forskning, ikke minst på feltet religion; på baseballbanen kan han yte det usedvanlige (!); og han har overnaturlige evner. På den annen side kan man altså innbille ham det meste, konf. Sofies «læringsmetoder»; og han er urokkelig i sin tro på Olsokgubben (The great pumpkin), selv om alle hans bitre erfaringer tilsier at dette teologiske vesen ikke eksisterer. Og så er det suttekluten — Espen er uhyre *sta* i sin dumhet, og han innrømmer da også et sted at hans dumhet er av en særegen kvalitet («my stupidity has a quality all its own».) — Kombinasjonen av Espens mange egenskaper gjør ham i visse situasjoner til en naturlig lederskikkelse — og sin store sjanse får han da han lar seg nominere til vervet som «school president». Dette tilsvarer vel bare noe sånt som «formann i elevrådet» her hjemme — men Espen og Sofies storstilte «presidentkampanje» vekker unektelig utvidede assosiasjoner!

Seriens 4. hovedperson er Baltus' beagle-hund Sniff — eller internasjonalt berømt som Snoopy. Sniff er ingen handlingens hund — mer av en kontemplativ filosof og tenker. Som Espen erkjenner Sniff — for så vidt — virkeligheten som en faktor i tilværelsen, men underkastet hans forestillingsverden. Hans virkelighetspersepsjon er irrasjonell, og dessuten selektiv — virkeligheten er, stort sett, mat og drikke og Sniffs generelle komfort. Men ellers er hans fantasiverden suveren i sin avvisning av en triviell hverdag. Sniff trer inn i sin fantasiverden på en helt konkret måte: Når helten fra Den første verdenskrig i/på sin Sopwith Camel flykter fra den røde barons vrede *ser* vi mitraljøseskuddene gjennombore taket på hundehuset; når han leker at han er en gribb *blir* han en gribb — i hvert fall nok til å narre Espen; og når Sniff med boble rundt hodet er førstemann på månen *lander* hundehuset på månen! — Ellers hevder bikkja til Baltus seg på en rekke områder, i konkurranse ikke minst med Baltus selv: som baseballspiller, håndbakekspert, bokser, skøyteløper (uten skøyter, en parallell til Langbeins skihopping), osv. For meg er det stadig ikke klart om enkelte av disse episoder er virkelighet eller fantasi, og i siste fall: i *hvis* fantasi utspiller episoden seg? Sniff er nemlig ikke den eneste fantasifulle person i Knøttene... Men kanskje er han den mest lettskremte — lyder i natten, store dyr og verdensrommets uendelighet jager ham lett vekk fra hunl1800taket og inn til Baltus' trygge seng. Det eneste menneske som han frykter og respekterer er Sofie — det er han for øvrig ikke alene om — og det er en nærliggende tanke at han egentlig hevner seg på *henne* hver gang han fravrister lillebror Espen suttekluten...

På tross av de krasse motsetningene eksisterer det mellom Espen og Sniff et slags fellesskap: begge fabulerer i elfenbenstårn, begge har overnaturlige evner, begge observerer en sunn distanse til en triviell hverdag — og begge har evnen til å bringe Sofie ut av fatning!

Sofie er en materialist. Baltus er en drømmer. Espen er en fantast. Og Sniff er en skjønnånd: ingen skal fortelle *ham* hvordan han skal lese «Krig og fred» av Leo Tolstoy!

Heller ikke skal noen fortelle *oss* hvordan vi skal lese tegneserier. Så herved takk for meg. *Leif Wølner*

Presidentkampanje.

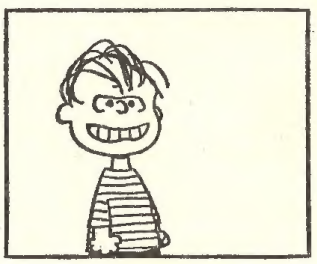

Sams Brevkasse

Brev med spørsmål, kommentarer, forslag etc. til brevkassen sendes til SERIELESERENS redaksjon, Boks 346, Sentrum, Oslo 1.

Det er moro å se at noen har pågangsmot og initiativ til å starte et spesialmagasin for tegneserier! Det er kanskje et dristig foretagende, men det finner vi ikke ut før det er prøvd. Hvis dette bladet får en brukbar oppslutning, og det kan tjene som et bindeledd mellom oss spesielt interesserte, vil mye være oppnådd. Vi som engasjerer oss i det som har med serier å gjøre, har sikkert mye å gi hverandre.

Det kan være mange grunner til at en interesserer seg spesielt for serier. Jeg for min del har tegning som min fremste hobby, og jeg er opptatt av hvordan bilde + tekst i tegneserieform best skal kunne erstatte en ren tekst. Tegneseriene har et vidt spekter av effekter; en riktig bruk av disse er en forutsetning for et vellykket resultat.

Norske serier er en mangelvare — naturlig nok, må en vel si. Norge alene er et lite marked for en serie, og skal den ha noen sjanse til å slå an internasjonalt, kreves det svært mye penger, tid og ikke minst talent.

Mitt håp er at Serieleseren skal kunne virke motiverende på alle som prøver å lage serier. Vi har så mange fine emner her til lands — det er synd at de skal ligge ubrukte.

Serien jeg sender med er et hastverksarbeid, men jeg håper det er mulig å bruke den! *A. S., Brandbu*

Den bruker vi, ja! (Se side 2).

Jeg er glad for dine betraktninger om norske serier, både det du gir uttrykk for her i leserbrevet og i din egen serie. Vi vil gjerne ha flere brev av denne typen! ***Hilsen Sam***

Kommer det noen norsk eller amerikansk utgave av «Ich Micky Maus» og «Ich Goofy»? Hvis ikke, hvor kan man bestille de tyske utgavene fra?

For øvrig er jeg interessert i å komme i kontakt med folk som har serier fra 30—50-åra. *Med hilsen Roger Thoresen, 9000 Tromsø postkontor*

I fjor kom «Jeg Mikke Mus» på norsk; den inneholder noen av seriene i «Ich Micky Maus», men ikke alle. På samme måte kommer «Jeg Langbein» sikkert på norsk før eller senere, men bare med *noen* av seriene fra «Ich Goofy». En fullstendig norsk utgave av de tyske bøkene er altså ikke på tale. Det er også helt usannsynlig at det kommer noen amerikansk utgave, da Disney-konsernets serier ikke lenger er så populære i USA.

De tyske bøkene er utkommet på Melzer Verlag og kan lettest bestilles gjennom redaktøren: Horst Schröder, Birger Jarls gt. 119/1, S — 113 56 Stockholm, Sverige. ***Hilsen Sam***

Kan jeg få vite litt om tegneren Franco Benito Jacovitti, som tegner «Tøffe Tom»?

Er det mulig for serielesere å sende tegneserier til bladet?

Med hilsen Erling Wammer jr.

Jacovitti ble født i Termoli i Italia i 1923, men bor nå i Roma. Han begynte som tegner alt mens han gikk på gymnaset, og i 1940 startet han tegneserien «Pippo», som gikk helt til 1967. Det var en spenningsserie, som under krigen også inneholdt atskillig satire over Mussolinis fascistregime. Senere har Jacovitti tegnet utallige serier, blant annet parodier på amerikanske tegneserier som «Mandrake» og «Tarzan», og serieversjoner av litterære verker som «Ali Baba» og «Don Quijote». En «Zorro»-parodi og en humoristisk science fiction-serie hører også med til hans meritter. Western-parodien «Tøffe Tom», som i originalen heter «Cocco Bill», kom første gang i 1957.

Så over til ditt andre spørsmål: Leserne kan godt sende inn serier til oss, selv om vi ikke har så veldig mye plass å trykke dem på. ***Hilsen Sam***

Takk for et interessant blad, det er noe vi tegneserieelskere lenge har savnet. Det er derfor så synd at det har vært slurv i bladet, og da særlig i Jan H. Jensens «Fantomet — ånden som går».

«Vår tids Fantom, det 21. i rekken», står det. Ikke ennå, vi er fremdeles ved det 20. i rekken!

Så for å ta det siste. For vel ti år siden lagde King Features en tegnefilm hvor alle deres helter figurerte. Filmen minnet mye om «Yellow submarine» i form og handling. I 1943 regisserte Breezy Reeves Easton en spillefilm, «The phantom», med Tom Tyler i rollen som «ånden som går».

Så vidt jeg vet er Jaime Vallvé meksikaner. Og Bill Lignante tegnet aldri «stripene» med Fantomet. Derimot var han i lengre tid tegner av bladet «The Phantom», som dessverre måtte gå inn i høst. *FANtomet*

Kjære FANtom!

Vi takker for opplysningene om filmene Fantomet har medvirket i. De var ukjente både for artikkelforfatteren og redaksjonen.

Derimot tar du nok feil når det gjelder Fantomets nummer. Han *er* nr. 21, og vår kilde her er bl.a. Lee Falk selv. Det har nemlig vært bare 20 *generasjoner* av Fantomer. Imidlertid besto en av generasjonene av to Fantomer. Det var det navngjetne sjette Fantom som døde ung og barnløs i 1674 og måtte etterfølges av sin bror. Slik blir det altså 21 Fantomer fordelt på 20 generasjoner.

Jaime Vallvé er ikke meksikaner, men det skal innrømmes at han heller ikke er franskfødt, slik vi feilaktig skrev. Han er katalaner, altså født i Spania. Videre er han utdannet i Frankrike, bor i Danmark og tegner altså for den svenske Fantomet-versjonen!

Jo, Bill Lignante tegnet stripene med Fantomet i en meget kort periode (noen få måneder) i 1961—62, mellom Wilson McCoy og Sy Barry.

Så da var det kanskje ikke så mye slurv likevel? ***Hilsen Sam***

SAM'S STRIP

SVAR PÅ «PRØVELSEN»:
1: Mad. 2: Robin. 3: Boksing. 4: Elias, Chicago. 5: Alex Raymond. 6: Detektiv. 7: Trulte. 8: Dan Hunter.

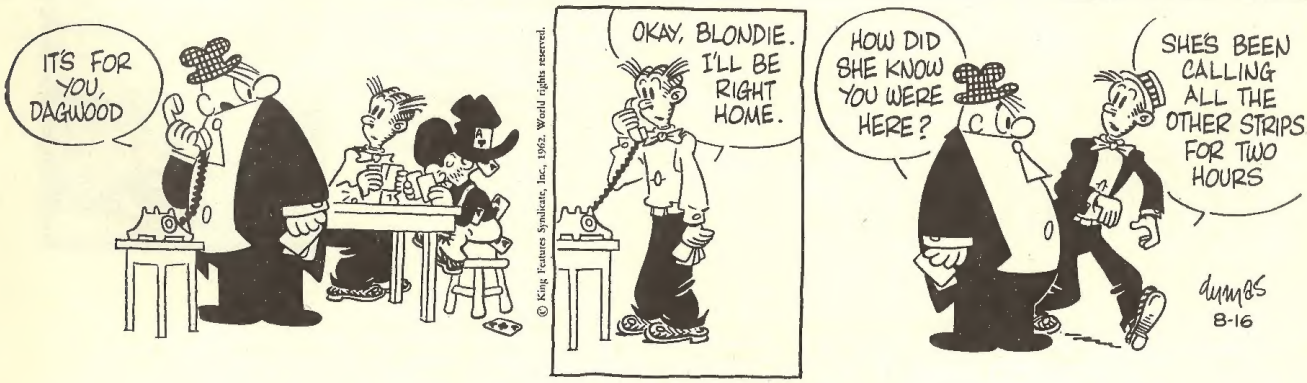

Nyheter fra A/S Hjemmet

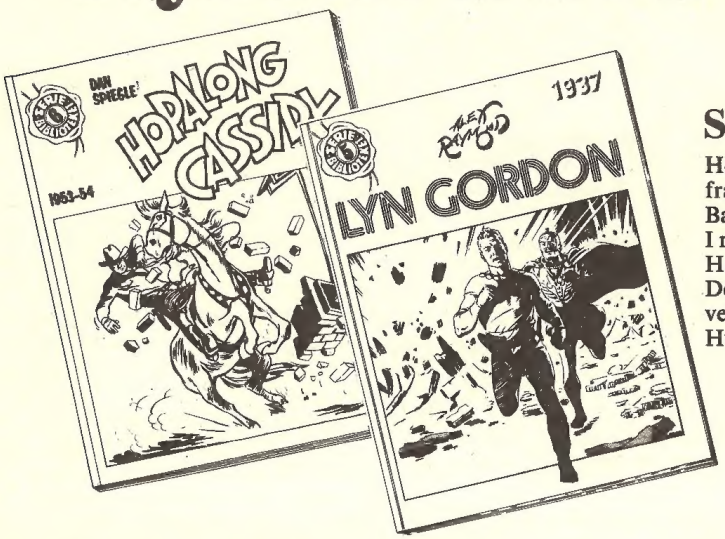

Seriebiblioteket

Høsten 1976 startet denne serien med klassiske tegneserier fra 30- og 40-årene. De 4 første heftene er Mandrake, King, Barney Baxter og Dick Tracy. Pris kr. 17,50.
I mai/juni kommer 2 til, nemlig Lyn Gordon og Hopalong Cassidy.
Denne serien representerer noen av de største og mest velkjente klassikere i tegneseriens mangfoldige historie. Hvert hefte presenterer også seriens forfatter og tegner.

The World Encyclopedia of Comics

Et utrolig oppslagsverk for tegneserie-interesserte. 785 sider spekket med opplysninger om all verdens tegneserieforfattere og tegneseriefigurer. Verket som er skrevet på engelsk, har nærmere 1000 eksempler på seriers innhold og stil, og en stor seksjon viser noen av verdens mest berømte serier i farger. Pris kr. 295,- + porto og oppkravsgebyr.

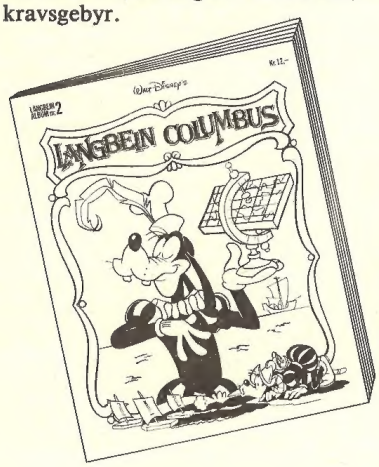

Langbein-album

Det nyeste på Disney-sektoren er Langbein-albumene, hvor Langbein opptrer som noen av verdenshistoriens berømte personer. Det første heftet er historien om Langbein da Vinci, og nr. 2 viser en hektisk periode fra livet til Langbein Columbus.
Langbein-albumene har en sprø form for humor og passer både for voksne og barn. Pris kr. 12,-.

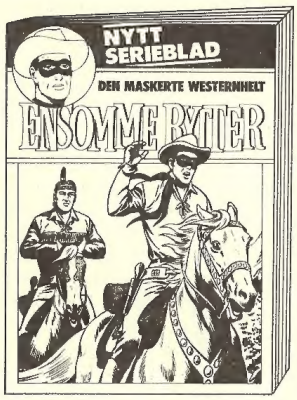

Den ensomme rytter

De noe eldre lesere vil sikkert huske denne western-helten fra guttedagene, — men da i bokform. Nå vil han bli å finne i et eget serie-blad, med virkelig gode tegninger i 4 farger. Det første utkom i begynnelsen av mars.
Pris kr. 6,75.

Asterix

Denne serien trenger vel ingen nærmere presentasjon. Den er en av de aller mest populære tegneseriene i Europa, og Asterix har i løpet av de siste par årene også blitt litt av en kjendis i Norge.
Asterix-album nr. 20 heter «Asterix på Korsika» hvor vi blant annet møter korsikaneren Bonapartix.
Det er i salg fra midten av mars.
Pris kr. 12,-.

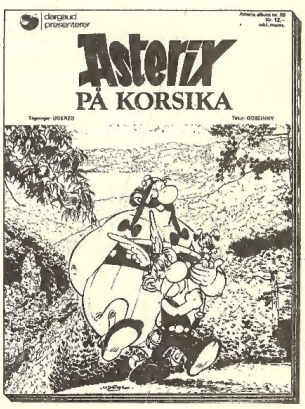

SERIELESEREN utkommer fire ganger årlig og utgis av A/S Hjemmet — Bladforlaget. Postadresse: Boks 346, Sentrum, Oslo 1. Abonnementspris: Kr. 15,— som betales ved mottak av første nummer av bladet.